

Voorgestelde onderwijsinnovatieprojecten 2016: facultaire toewijzing

Selecteer één van onderstaande opties

- ✓ Het project wordt ingediend als facultair innovatieproject binnen de opgelegde thema's.

Faculteit

Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen,

Vakgroep / Dienst

Vakgroep Experimenteel-Klinische en Gezondheidspsychologie (PP05)

Titel van het onderwijsinnovatieproject

Motivational interviewing in the real world.

Naam en email projectverantwoordelijke(n)

Stefaan Van Damme, stefaan.vandamme@ugent.be (PPW)
Geert Crombez, geert.crombez@ugent.be (PPW)

Naam en email projectmedewerker(s)

Nog te bepalen.

Geef een korte beschrijving van het onderwijsinnovatieproject

Het motiveren van mensen tot gedragsverandering (meer bewegen, gezondere voeding, stoppen met roken, naleven van medicatievoorschriften, etc...) is één van de voornaamste doelstellingen in de gezondheidszorg (Kok, 2007). Het wordt echter steeds duidelijker dat de klassieke belerende

en opvoedende aanpak, waarbij de zorgverstreker het individu confronteert met ongezond gedrag en overtuigt om te veranderen, tekortschiet.

Een alternatieve benadering is motiverende gespreksvoering. Volgens Miller en Rollnick (2002) legt deze methode geen gedragsverandering op maar beoogt ze methode het blootleggen en ontlocken van motivatie. De relatie tussen zorgverstreker en individu wordt gezien als een samenwerkingsverband met respect voor de autonomie en prioriteiten van de persoon. Voor een gedragsverandering is het nodig dat er een discrepantie ontstaat tussen het huidige gedrag en belangrijke doelen of waarden die de persoon heeft. Via motiverende gespreksvoering begeleidt de zorgverstreker het individu bij het ontdekken waarom het belangrijk kan zijn om te veranderen. Cruciaal hierbij is dat het niet de zorgverstreker is die argumenten om te veranderen, benoemt, maar de persoon.

Het belang van motiverende gespreksvoering is het afgelopen decennium enorm toegenomen. Waar het initieel voornamelijk ontwikkeld werd in de context van psychologische behandeling bij middelenmisbruik, wordt de methode nu wereldwijd gebruikt voor uiteenlopende problematieken. Zo werd motiverende gespreksvoering bijvoorbeeld geadopteerd door de zelfdeterminatietheorie, die in diverse onderzoeksdomeinen hoogtij viert (Vansteenkiste & Sheldon, 2006). Verscheidene systematische reviews en meta-analyses tonen dat motiverende gespreksvoering een belangrijke bijdrage kan leveren aan het bevorderen van gezond gedrag in niet-klinische populaties, alsook aan essentiële gedragsveranderingen bij diverse (chronische) aandoeningen (Hettema et al., 2005; Lundahl et al., 2013; O'Halloran et al., 2014; Morton et al., 2015). Vandaag is motiverende gespreksvoering een kerncompetentie van patiënt-hulpverlener interacties in uiteenlopende disciplines en heeft deze techniek ook zijn intrede gemaakt in diverse medische settings (Rollnick et al., 2007).

Het mag duidelijk zijn dat het toepassen van bovenstaande principes specifieke gespreksvaardigheden vereist die moeten getraind worden (Miller & Rollnick, 2002). Het aanleren van deze gespreksvaardigheden vraagt een praktische aanpak met actieve participatie van de studenten. Enerzijds kan dit bereikt worden door het tonen van filmmateriaal, waaraan opdrachten gekoppeld worden, zoals het observeren en becommentariëren van het vertoonde gesprek, waarna er door de lesgever een discussie kan ontwikkeld worden ter ondersteuning van de theoretische concepten. Anderzijds is het essentieel dat studenten ook de gelegenheid krijgen om zelf deze gespreksvaardigheden toe te passen en in te oefenen. Dat laatste stelt de lesgever voor een serieuze uitdaging. De meest voor de hand liggende werkvorm is het gebruik van rollenspel, waarbij studenten vanuit een korte casus of situatieschets een gesprek tussen hulpverlener en cliënt simuleren met een specifieke opdracht in gedachten (bvb. het proberen toepassen van een bepaalde gesprekstechniek). Er zijn evenwel minstens twee beperkingen aan het gebruik van rollenspel voor grote groepen in het auditorium, die de effectiviteit ervan negatief kunnen beïnvloeden (Lane & Rollnick, 2007): (1) oefentijd- en feedbacktijd per student zijn vaak beperkt en niet steeds ideaal getimed, en (2) de oefensituatie wordt vaak als artificieel ervaren door studenten. Dit project beoogt de ontwikkeling van alternatieve werkvormen voor het actief oefenen van gespreksvaardigheden die niet lijden aan de beperkingen van rollenspel in het auditorium. Uitgangspunt is een combinatie van activerend leren en blended learning. De toegevoegde waarde van deze principes voor het trainen van vaardigheden van motiverende gespreksvoering werd reeds aangetoond (Martino et al., 2011).

We hebben volgende didactische procedure voor ogen:

1. Studenten krijgen specifieke opdrachten om vaardigheden van motiverende gespreksvoering te oefenen buiten de contacturen. Dit kan bijvoorbeeld met medestudenten (op basis van door de lesgevers aangereikt casusmateriaal) of met kennissen (waarbij aan de slag gegaan wordt met "echt" gedrag van de persoon in kwestie). Aangezien motivational interviewing het best geoefend wordt bij personen waar nog geen vertrouwensrelatie bestaat (zoals ook in de praktijk weerstandssituaties het meest voorkomen), worden wel best voorwaarden opgelegd aan wie deze kennissen zijn (bijv. geen dichte familie/vrienden). Deze vorm van oefenen komt tegemoet aan een aantal van de hierboven genoemde beperkingen. Ten eerste reduceert het de artificiële aard van de oefensituatie, en kan het de eventuele schroom wegnemen die eigen is aan het oefenen in groep. Ten tweede zal het gebruik van meer levensechte situaties ten goede komen aan de manier waarop studenten deze beleven en de betrokkenheid vergroten.
2. Studenten worden gevraagd om audiovisuele opnames te maken van deze gesprekken (bvb. met smartphone), en deze online te plaatsen. De bedoeling is dat zowel interviewer als geïnterviewde hierbij in beeld gebracht worden. Studenten maken aan de hand van een digitale portfolio zelfreflectieverslagen die hun vorderingen op specifieke leerdoelen beschrijven. Belangrijk hierbij is dat ze zelf fragmenten kunnen identificeren en markeren waar ze een bepaalde gesprekstechniek gebruikten, of waar er ruimte is voor verbetering. Studenten die kritisch reflecteren over hun praktijkervaring denken bewuster na over hun eigen handelen en de eigen acties, waardoor ze het eigen leerproces steeds meer zelf in de hand nemen, en het leereffect groter wordt (Tolsby, 2000). Daarnaast kunnen studenten ook in kleinere groepjes (4 à 5) elkaars fragmenten bekijken en feedback leveren. Dergelijke peer assessment, waarbij studenten een sterkte-zwakte analyse maken van elkaars werk aan de hand van vooropgestelde criteria, kan een krachtig leerinstrument vormen (van der Pol et al., 2008).
3. Daarna krijgt de lesgever toegang tot de online bewerkte gespreksfragmenten. Grote discrepanties tussen feedback en evaluaties moeten gemakkelijk gedetecteerd kunnen worden. Dergelijke discrepanties vereisen dan verdere feedback door de lesgever. Daarnaast kan de lesgever ook een selectie maken van fragmenten voor plenaire bespreking in de les, en de lesinhoud flexibel afstemmen op het verkregen materiaal. Voordeel hiervan is de oefen- en feedbacktijd per student beter afgebakend en beschermd kan worden, en het leereffect vergroot wordt.

Er zijn uiteraard enkele technische en ethisch-juridische kwesties die aandacht verdienen. Ten eerste is een ICT tool nodig dat toelaat om gemakkelijk fragmenten te editen, monteren, en becommentariëren. Voor de technische aspecten zal ondersteuning door ICT-experts noodzakelijk zijn. Hiervoor kan samengewerkt worden met de Afdeling Onderwijstechnologie van DICT. Ten tweede zal het van belang zijn dat aan alle betrokkenen in de opgenomen gesprekken toestemming gevraagd wordt om het gesprek te gebruiken als lesmateriaal. Verder zullen de regels met betrekking bewaring en vernietigen van materiaal strikt nageleefd dienen te worden. Hiervoor zal overlegd worden met de Afdeling Juridische Zaken, en zal ook advies gevraagd worden aan de Ethische Commissie.

Referenties:

- Hettema, J., Steele, J., & Miller, W.R. (2005). Motivational interviewing. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1, 91-111.
- Kok, G. (2007). Health promotion. In S. Ayers, A. Baum, C. McManus, S., Newman, K. Wallston, J. Weinman, & R. West (Eds.), *Cambridge Handbook of Psychology, Health and Medicine* (pp. 355-359). NY: Cambridge University Press.
- Lane, C., & Rollnick, S. (2007). The use of simulated patients and role-play in communication skills training: A review of the literature to August 2005. *Patient Education and Counseling*, 67, 13-20.
- Lundahl, B., Moleni, T., Burke, B.L., Butters, R., Tollefson, D., Butler, C., & Rollnick, S. (2013). Motivational interviewing in medical care settings: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Patient Education and Counseling*, 93, 157-168.
- Martino, S., Canning-Ball, M., Carroll, K.M., & Rounsaville, B.J. (2011). A criterion-based stepwise approach for training counsellors in motivational interviewing. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 40, 357-365.
- Miller, W.R., & Rollnick, S. (2002). *Motivational interviewing: preparing people for change*. The Guildford Press, New York.
- Morton, K., Beauchamp, M., Joyce, L., Saunders, L., Spencer-Bowdage, S., Dancy, B., & Pedlar, C. (2015). The effectiveness of motivational interviewing for health behaviour change in primary care settings: A systematic review. *Health Psychology Review*, 9, 205-223.
- O'Halloran, P.D., Blackstock, F., Shields, N., Holland, A., Iles, R., Kingsley, M., Bernhardt, J., Lannin, N., Morris, M.E., & Taylor, N.F. (2014). Motivational interviewing to increase physical activity in people with chronic health conditions: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Rehabilitation*, 28, 1159-1171.
- Rollnick, S., Miller, W.R., Butler, C. (2007). *Motivational Interviewing in Health Care: Helping Patients Change Behavior*. The Guildford Press, New York.
- Tolsby, H. (2001). *Digital Portfolio: A Tool for Learning, Self-Reflection, Sharing and Collaboration*. [http://www.ia.hiof.no/prosjekter/hoit/html/nr1_00/hakont.html]. Retrieved November 2015.
- van der Pol, J., van den Berg, B.A.M., Admiraal, W.F., & Simons, P.R.J. (2008). The nature, reception, and use of online peer feedback in higher education. *Computers & Education*, 51, 1804-1817.
- Vansteenkiste, M., & Sheldon, K.M. (2006). There's nothing more practical than a good theory: Integrating motivational interviewing and self-determination theory. *British Journal of Clinical Psychology*, 45, 63-82.
- Yardley, L., Morrison, L., Bradbury, K., & Muller, I. (2015). The person-based approach to intervention development: Application to digital health-related behavior change interventions. *Journal of Medical Internet Research*, 17, e30.

Beschrijf hoe het onderwijsinnovatieproject aansluit bij één van de twee thema's 'activerend leren' en 'multidisciplinariteit'

Om de competenties van motiverende gespreksvoering te verwerven, volstaan klassieke werkvormen zoals een hoorcollege niet. Studenten hebben hier vaardigheden nodig die ze enkel kunnen leren door ze te oefenen, maar er zijn beperkingen verbonden aan het oefenen in groep in leslokalen. Dit project zet in op nieuwe mogelijkheden voor het actief aanleren van gespreksvaardigheden, onder meer door het oefenen van vaardigheden buiten de contacturen in meer levensechte situaties, het vergroten van zelfreflectie door gebruik van portfolio, en het optimaliseren van feedback door het gebruik van online applicaties.

(Enkel in te vullen als het project wordt ingediend als facultair innovatieproject binnen de opgelegde thema's) Toon aan dat er een link of samenwerkingsverband is met een andere faculteit

Motiverende gespreksvoering komt aan bod in verscheidene opleidingsonderdelen in diverse opleidingen, waaronder Master in de Gezondheidsvoorlichting en -bevordering (Individu- en Groepsgerichte Methoden en Technieken van Gedragsbeïnvloeding; Stefaan Van Damme & Ann DeSmet), Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen (Individuele Begeleiding en motivational interviewing voor de bewegingsdeskundige; Ann DeSmet & Ilse De Bourdeaudhuij; Sportpsychologie en coaching; Geert Crombez), Master in de Psychologische Wetenschappen (Gezondheidspsychologie I; Geert Crombez, Liesbet Goubert, & Stefaan Van Damme), en Master in de Farmaceutische Zorg (Praktische aspecten van de farmaceutische zorg; Leen De Bolle, Koen Boussery, Stefaan Van Damme, e.a.). Deze opleidingsonderdelen vertrekken vanuit een gemeenschappelijk kader, waarin basisvaardigheden van motiverende gespreksvoering en specifieke gespreksvaardigheden met het oog op gedragsverandering in de context van gezondheid aan bod komen.

Zowel van uit de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen (Ann De Smet) als vanuit de faculteit Farmaceutische Wetenschappen (Koen Boussery) is er interesse en bereidheid om aan dit project mee te werken.

Doelstellingen van het project + tijdsbesteding

De voornaamste doelstelling van het project is bij te dragen tot de ontwikkeling van een rijke, moderne en krachtige leeromgeving voor het verwerven van gespreksvaardigheden die centraal staan in diverse disciplines binnen de gezondheidszorg (psychologie, geneeskunde, farmacie). De integratie van psychologische vaardigheden in de lichamelijke gezondheidszorg is een verrijking voor de verschillende disciplines. De uitgewerkte case van motiverende gespreksvoering in de opleidingsonderdelen waarin de promotoren van dit project actief zijn als lesgevers zal hopelijk inspirerend werken en leiden tot een vernieuwende onderwijspraktijk voor het aanleren en trainen van diverse (gespreks)vaardigheden in verscheidene opleidingen.

De voorgestelde tijdsbesteding is als volgt:

1. inventarisatie wensen/noden (1 maand)

- a. Organisatie van overlegmomenten met betrokken lesgevers om noden en wensen te bespreken, in functie van de leerdoelen.
- b. Organiseren van focusgroepen om noden en wensen van studenten in kaart te brengen. We gaan hierbij uit van een person-based benadering, waarbij groot belang gehecht wordt aan de perspectieven en noden van de gebruikers, teneinde een didactische procedure te ontwikkelen die bruikbaar en activerend is voor studenten (zie bvb. Yardley et al., 2015).

2. uitwerking project (3 maanden)

- a. Literatuurstudie: inventarisatie van relevante didactische procedures
- b. Overleg met Dienst Onderwijstechnologie DICT: inventarisatie technische uitdagingen en ondersteuning
- c. Overleg juridische dienst: in kaart brengen van regels privacy en bewaring/vernietiging van materiaal
- d. Aanvraag advies Ethisch Comité
- e. Uitwerken van didactische procedure in overleg met lesgevers
- f. Uitwerken van gedetailleerde leidraad voor lesgevers

3. evaluatie (1 maand)

- a. Voorstelling didactische procedure en leidraad aan lesgevers
- b. Verkrijgen van feedback van studenten
- c. Opmaak eindverslag project

Gevraagde bedrag + korte beschrijving van de voorziene besteding van middelen

Dit onderwijsinnovatieproject wordt begroot op 25.000 euro.

Voor de ondersteuning en concretisering van het project wordt gedurende 5 maanden een voltijds projectmedewerker (m/v) aangetrokken. De personeelskost hiervoor wordt geraamd op 25.000 euro.